

Natuurpunt Mandelstreek verwent gierzwaluwen op hoog niveau

Sinds 1997, precies een kwarteeuw, is Natuurpunt Mandelstreek in de weer om gierzwaluwen aan veilige broedplaatsen te helpen. Dat begon vrij spectaculair, in samenwerking met de brandweer van Roeselare. Voor hen was het een zinvolle oefening om vertrouwd te raken met hun grootste, pas aangekochte ladderwagen. Dat kwam ons ook goed uit, want gierzwaluwen hebben duidelijk geen last van hoogtevrees. Ze zoeken vlot nestholten op die zich op 20 meter of hoger bevinden.

Onze focus lag in de eerste plaats op openbare gebouwen en kerken. Bij restauratie en isolatie van die gebouwen zijn het uitgerekend de openingen in het metselwerk die eerst aangepakt worden. Deze holten lijken sprekend op de kleine rotsnissen die deze vogels van oudsher gebruiken als nestplaats.

Jonge gierzwaluwen komen pas na 3 jaar terug naar hun geboorteplek, wanneer ze geslachtsrijp zijn. Ze respecteren daarbij de familie-tradities en zijn erg honkvast wat betreft broedplaatskeuze. Als hun geliefkoosde stek ondertussen gerestaureerd is, hebben ze pech, want dan is die definitief op slot. Snel uitkijken naar een geschikt alternatief is niet evident, omdat ze hier amper 2,5 maand verblijven. In die 10 weken moet alles gebeuren vooraleer ze half juli weer richting tropisch Afrika vliegen.

Na succesvolle voorbeelden uit onder meer Nederland wilden we dat deze typisch zomerse stadsbewoners zich ook bij ons welkom zouden blijven voelen. In enkele jaren tijd plaatsten we meer dan vijftig nestlofts met 2 tot 4 broedkamers, maar het kostte 6 jaar

geduldig wachten voor de eerste bakken succesvol bezet raakten. Daarna ging het snel. Blijkbaar ging het nieuws als een lopend vuurtje rond onder de plaatselijke gierzwaluwenpopulatie. Wij vaneigens in de wolken!

Nestbakken worden je niet zomaar in de schoot geworpen. In samenwerking met het Stadslandschap West-Vlaamse hart, dat voor financiering en opvolging zorgt, knutselden we dit voorjaar 15 nieuwe duobakken in elkaar. Daarbij ook een 5-tal op maat gemaakte inbouwbakken voor de kerk van Slypskapelle (Moorslede).

Galmgaten voor klokkenluiders én gierzwaluwen

We kregen 2 jaar geleden al eens de kans om in Slyps nestbakken te

plaatsen, tijdens een grondige restauratie van het dak van de kerk-toren. Deze werkzaamheden liepen helaas ook door in volle broedseizoen. De plaatselijke gierzwaluwenpopulatie werd letterlijk buiten gebonjourd en moest maar uitwijken. Ondanks goede contacten en ideale omstandigheden, omdat de stellingen gemakkelijk toegang toelieten, stuitte we uiteindelijk op een njet van de bouwheer.

Dit voorjaar kregen we opnieuw een uitnodiging, onder impuls van Sherley Beernaert, schepen van leefmilieu, en door een wissel van de wacht bij de bouwheer. Maar nu moest het wel allemaal binnen in de kerktoren gebeuren. We kozen er uiteindelijk voor om de galmgaten te gebruiken als aanvliegroute, waarachter op maat gemaakte bak-

Natuurpunter Geert Schoutteten, schepen Sherley Beernaert en Erik Vynckier, vertegenwoordiger van de kerkfabriek, met de gierzwaluwenbakken die we in de kerk van Slyps installeerden.

Links: Geert bij het installeren van de bakken in de nissen achter de galmgaten van de kerktoeren. Je kan de invliegopeningen goed zien omdat de achterpanelen nog ontbreken. Rechts: de afgewerkte bakken, klaar voor gebruik. Gierzwaluwen zijn trouwens ongelooflijk propere beestjes. Ook na 20 jaar broeden kan je, zonder schoonmaken, van de grond eten in zo'n nestkast.

ken een plaats konden krijgen in de grote nissen.

Op 25 april werkten we de 5 duobakken af. Hoog tijd, want gierzwaluwen melden zich meestal vanaf begin mei. Schepen Beernaert, Erik Vynckier - vertegenwoordiger van de kerkfabriek - en plaatselijk Natuurpuntlid Geert Schoutteten waren er op 28 april graag bij om even te poseren, waarna Geert en ik, zwaar beladen, onze kruisweg begonnen met een steile klim langs de nauwe wenteltrap. Aangemoedigd door oorverdovend klokkengeweld klaarden we de klus in een dik uur. Ruim een week later zagen we de eerste gierzwaluwen in Roeselare. Nu nog een schietgebedje opdat de gierzwaluwen van Slyps, na 2 jaar afwezigheid, volgend jaar hun vertrouwde stekje terugvinden!

Gierzwaluwloft met douche en airco

Bij particuliere woningen, waar een nestplaats dreigde verloren te gaan, zorgden we in het verleden ook al voor noodopvang. Aangezien we die nestbakken niet altijd goed beschut tegen de regen konden ophangen, kregen die na verloop van tijd last van houtrot en schimmel. Jeannine Staelens uit Roeselare belde ons

hiervoor op. Op haar binnenkoer vond ze een oud nestje met een leeg ei: het gapende gat onder in een duonestbak liet geen twijfel bestaan over de toestand van de crimescene.

Eind april kwam er een lange ladder aan te pas om de nestbak te inspecteren. De roofing had na ruim twintig jaar zijn beste tijd gehad en doorsijpelend regenwater deed de rest. De bodem was verrot en één van beide nestkamers vertoonde onderaan een ongewenste extra ventilatieopening. Gek dat de aanpalende kamer tijdens dat broedseizoen nog gebruikt werd.

De eigenares was opgetogen dat we zo snel een nieuwe bak konden plaatsen, net vooraleer de vogels weer in het land waren. Al die jaren kijkt ze telkens uit naar de zó vertrouwde roep en vliegcapriolen van haar bovenburen. Of er dit jaar effectief weer gierzwaluwen gebroed hebben, is niet helemaal duidelijk. Daarvoor moeten we de binnenkant van de kast eens inspecteren.

Jeannine vertelde trouwens dat ze het gezellige gefrazel van de vogels nog altijd mist. Toen die nog broedden in de rolluikkast van een rolluik dat nooit gebruikt werd - de aan-

vankelijke reden om een bak op te hangen - kon ze een zomer lang genieten van hun gebabbel. Maar sinds ze in de nestbak broeden, hoort ze de vogels niet meer.

Op je tellen passen

Net als de gierzwaluw vliegt ook de tijd. Te snel wat ons betreft: de jaarlijkse broedparen- en neststelling lukte pas op 20 juli. Met een vijfkoppig team inspecteerden we een aantal hotspots. Misschien dankzij hun late aankomst dit voorjaar hingen de vogels nét nog rond in de buurt van hun broedkolonies. Op de valreep, bleek achteraf.

De ambitie van onze ronde was enkel om een schatting te maken van de bezetting rond een drietal basistions in Roeselare. En nieuwgierigheid of de hittegolf daar enige impact op had.

Drie dagen eerder, 's avonds laat bij een toevallige passage langs het kerkplein van Oostnieuwkerke, was het er onverwacht druk. Pijlsnel en luidruchtig achtervolgden gierzwaluwen elkaar daar in groepjes van 15. Samen telde ik er minstens 30, zwermend rond de kerktoeren. Geen idee waar ze precies gebroed hebben, maar het was zonnklaar,

De jaarlijkse broedparen- en nesttelling kon dit jaar maar doorgaan op 20 juli, net voor ze weer naar Afrika vertrokken. Een hele heksentoer trouwens om deze acrobatische en supersnelle vogels te tellen. Foto's: Jo Seynaeve.

ondanks de invallende duisternis, dat dit vlakbij moest zijn. Dit gedrag hebben we al eerder vastgesteld wanneer jongen pas zijn uitgevlogen, zonder dat ze daarom telkens tegen de nestholten aan komen vliegen. Maar onderscheid maken tussen adult en jong is tijdens die snelle scheervluchten onbegonnen werk.

Daarom schatten we onze kansen klein in om er tijdens die telling in Roeselare nog wat van te bakken. De bewolking en lagere temperaturen waren evenmin ideaal. Vingers gekruist stond ik samen met Ann, Marijke, Jo en Patrick vanaf 19 u. rond te turen op het kruispunt van de Noordlaan / Westlaan met de Hoogleedsesteenweg. We vreesden al dat er meer tellers dan vogels zouden opdagen. Hoog speurwerk leverde toch een eerste groep van 15 op, wat later nog hoger op 30. Pas na een halfuur kwamen enkele vogels even laag aanvliegen, wellicht vlak bij hun nestplaats.

Een uur later dan maar post gevat in de Kattenstraat - waar gier-

zwaluwen weinig van te vrezen hebben - bij de Burgerschool. In de voorgaande jaren hebben we hier minstens 40 nestkamers geplaatst. Ann en Patrick vonden er een pas uitgevlogen jong, waarvan de slagpennen nog maar net volledig ontwikkeld waren, te oordelen aan de schachtresten tussen de veren. Dood helaas. Wellicht is het bij zijn eerste duik in de lucht fout gelopen. Stiltepauses wisselden af met drukdoenerij van aanvliegende vogels: we kwamen tot 65 exemplaren in die buurt. Uit de zwermen doken er regelmatig naar beneden om dan pijlsnel in een nestholte te verdwijnen. We hadden er het raden naar of er nog jongen in zaten.

Een vergelijkbaar scenario speelde zich af rond de Sint-Michielstoren. Hier geen zichtbare nestbakken, wel 15 openingen in de voorgevel en de zijgevels van de kerktoren. De vaardigheid en snelheid waarmee ze in de openingen doken was alweer verbazingwekkend: een moment van onoplettendheid en je had ze gemist. Wellicht nog een laatste voederbeurt

vooraleer de trek naar het zuiden zou beginnen.

Ook rond de hoofdingang van het oud kerkhof merkten we een vlucht van een 15-tal gierzwaluwen, echter zonder een snel bezoekje aan de houten nestbakken. Heeft de keuze van de nestplaats invloed op de periode van uitvliegen van de jongen? Want het moet toch koeler zijn in het metselwerk dan in de vrij hangende houten nestbakken?

Het was een geruststelling dat we op de verschillende locaties, in vergelijking met de voorgaande jaren, toch tot gelijkaardige aantallen kwamen. Voorlopig kunnen we concluderen dat de gierzwaluwenpopulatie stabiel blijft, dankzij het aanbod aan geschikte kunstnesten. En, verrassing: 2 dagen na onze telling was er in die buurt geen gierzwaluw meer te bekennen...

Tekst: Piet Desmet

Foto's: Piet Desmet en Jo Seynaeve.